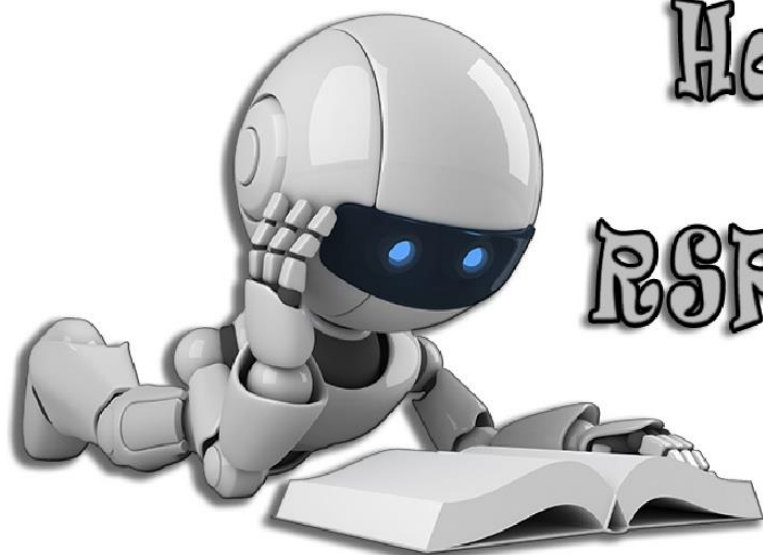


Projektové kurikulum



Handbook 4 RSP readers

Střední škola designu a umění,
knižní kultury a ekonomiky
Náhorní, Praha



Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“

Agencija za odgoj i obrazovanje
Liceo Scientifico Statale Seguenza
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika
Střední škola Náhorní
Aquilonis d.o.o.



Handbook for reluctant, struggling and poor readers

(project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

ANALÝZA POTŘEB

O problémech se čtenářskou gramotností slýcháváme už nějakou dobu. Dospívajícím generacím je znovu a znovu předhazováno, že málo čtou. Otázkou ovšem zůstává, kolik je třeba přečíst, aby toho nebylo málo. Kniha měsíčně? Snad kniha týdně? Tenká, či tlustá? Neustále řešíme jen množství, méně už pak co konkrétně je čteno. Jak člověk danému textu porozuměl a co si z něj odnesl, nás už téměř nezajímá, ačkoli by to měla být ta nejdůležitější informace.

Čtenářskou gramotností rozumíme celoživotně rozvíjenou dovednost skládající se z několika prolínajících se prvků: vztah ke čtení, porozumění textu, pochopení a zhodnocení, metakognice, sdílení a použití.¹

Faktem je, že žáci s nízkou čtenářskou gramotností mívají problémy se začleňováním do společnosti a hledáním zaměstnání po ukončení školní docházky, což jsou některé z důvodů, proč se čtenářská gramotnost stala klíčovou kompetencí v rámci vzdělávacích programů všech vyspělých zemí.

Od poloviny 90. let se Česká republika účastní různých mezinárodních šetření zabývajících se čtenářskou gramotností, ať už to byly RLS, IALS, PIRLS organizovaných IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), později pak PISA organizovaný OECD. Podle definice PISA čtenářskou gramotnost chápeme jako porozumění a využití textu ve prospěch dosažení svých cílů, rozvoji znalostí a začlenění do společnosti.

V testech PISA z roku 2009 získala ČR 478 bodů, o tři roky později pak dosáhla 492 bodů, přičemž průměrné skóre představuje 500 bodů. Vítězná Šanghaj pak získala bodů 570. Kompletní výsledky jsou dostupné na webu České školní inspekce.²

Projekt *Handbook for RSP readers* provedl svůj vlastní průzkum mezi žáky od 15 do 18 let, který potvrdil některé z obecně známých předpokladů. Potvrdila se celkem velká propast mezi chlapci a dívkami, které celkově čtou více. Čím starší žáci jsou, tím více čtou, což je pravděpodobně způsobeno blížící se maturitní zkouškou. Motivace v tomto případě je tedy spíše negativní. Co se týká motivace ke čtení, 40 % respondentů uvedlo, že čtení mají rádi a že čtením relaxují. Více než 20 % je motivováno především školními úkoly. Dobrou zprávou je, že většina respondentů se shodla, že čtení je důležité. Domníváme se, že je to tím, že v dnešní době mladí lidé tráví spoustu času na internetu, kde v textové podobě vyhledávají většinu informací, které je zajímají.

Respondenti zároveň přiznávají jisté potíže se čtením. Jak hoši tak dívky si nejsou zcela jisti svými čtenářskými schopnostmi, zejména pak udržením koncentrace nebo ponořením se hlouběji do čteného textu.

V tomto případě může být problémem výběr knihy. Knihy z povinné četby často připadají studentům obtížné a těžko uchopitelné; vzdálené jejich zájmům. Učitelé by se v každém případě měli snažit motivovat studenty ke čtení pozitivně, ne pouze příkazy a vyhrožování. Studenti by měli být

¹ in *Vyukove strategije v praxi pilotnich skol*: p. 48; available from http://www.nuov.cz/uploads/KURIKULUM/vyukove_strategie_na_web.pdf

² <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni>

X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“

Agencija za odgoj i obrazovanje
Liceo Scientifico Statale Seguenza
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika
Střední škola Náhorní
Aquilonis d.o.o.



Handbook for reluctant, struggling and poor readers

(project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

seznámeni s historickým, sociálním a kulturním kontextem, v němž díla přicházela na svět. Tato znalost jim v každém případě usnadní porozumění a může je motivovat k výběru knihy.

V roce 2004 spustilo ministerstvo školství Rámcový vzdělávací program (RVP) pro předškolní, základní i středoškolské vzdělávání, který umožňuje školám sestavit si vlastní vzdělávací programy. Čtenářská gramotnost je zmiňována jako nepostradatelná schopnost k naplňování klíčových kompetencí a její rozvoj je úkolem pro veškeré pedagogy, ne jen učitele českého jazyka, kteří v tomto případě přirozeně pociťují největší zodpovědnost.³

Od roku 2011 také musí všichni středoškolští studenti skládat státní maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury, jež zahrnuje několik částí. Mnoho učitelů si stěžuje, že struktura zkoušky je v přímém rozporu s volností nabízenou prostřednictvím RVP, a oni tak nemají příliš prostoru a času pro zavádění inovativních postupů a vše opět sklouzne jen k memorování.

Na druhou stranu, většina učitelů o žádné změny ve výuce vlastně ani moc nestojí a příliš o nich nepřemýšlí. Vyhovuje jim postavit se před tabuli a jmenovat autory a jejich díla chronologicky od počátku věků, čímž většině studentů de facto jen potvrdí jejich hypotézu, že literatura je něco vzdáleného a jich se netýkajícího.

Podle mnohých odborníků bychom měli přestat rozkazovat studentům, aby četli staleté knihy, ale nechat je číst, co je zajímavé a co je baví. Právě na těchto textech by se měli učit základním dovednostem jako je interpretace textu, diskuze o přečteném apod. K těm staletým knihám se pak někteří z nich přirozeně doberou, ale doberou se k nim dobrovolně a s chutí. Zejména se slabými čtenáři bychom měli začínat s jednoduchými a zábavnými texty, a to ne jen s knihami. Můžeme přeci použít filmovou ukázkou, internetový článek, nebo dokonce počítačovou hru. Ze zkušeností některých učitelů vyplývá, že to možné je a tento přístup přináší své ovoce.

PLÁNOVÁNÍ VÝSTUPŮ A CÍLŮ

RVP představuje šest klíčových kompetencí, které by měl každý středoškolák během svého studia získat a které by měly být rozvíjeny v rámci všech předmětů.

- a. kompetence k učení
- b. kompetence k řešení problémů
- c. kompetence komunikativní
- d. kompetence sociální a personální
- e. kompetence občanská
- f. kompetence k podnikavosti

³ in *Vyukove strategije v praxi pilotnich skol*: p. 49

X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“

Agencija za odgoj i obrazovanje
Liceo Scientifico Statale Seguenza
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika
Střední škola Náhorní
Aquilonis d.o.o.



Handbook for reluctant, struggling and poor readers

(project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Při pohledu na čtení jako takové mohou být základní cíle definovány celkem jednoduše: udělat jej přitažlivějším pro studenty, rozvíjet jejich představitost a ukázat jim kde a jak najít zajímavou literaturu ke čtení.

Při práci s textem by studenti měli být schopni porozumět, pochopit, rozebrat a zhodnotit, co právě přečetli. Měli by dokázat porovnat různé texty a podělit se o svoji zkušenost s ostatními. Nesmíme také opomenout autora textu se svými záměry a historický a sociální kontext doby, v níž dílo vznikalo.

Každý text by mimo svou literární kvalitu měl nabízet nějakou přidanou hodnotu – otázky, které vyvolá ve čtenářově mysli. Správný text by měl nabídat k myšlení a kladení otázek, kdy správné odpovědi nejsou vždy nezbytné, v některých případech po nich můžeme bezvýsledně pátrat po zbytek života.

Text by měl připravit čtenáři nevšední zážitky, přimět je soucítit s hlavním hrdinou. Tímto způsobem se přeci učíme – o světě, o lidech, o sobě; čtením utváříme vlastní osobnost.

K dosažení všech výše zmíněných cílů je nezbytné zajistit studentům kvalitní vedení a zpětnou vazbu.

ZPĚTNÁ VAZBA A HODNOCENÍ/SEBEHODNOCENÍ

Zajistit studentům kvalitní zpětnou vazbu a hodnocení je nezbytnou součástí vzdělávacího procesu. Zároveň je třeba, aby byli učitelé zvláště v některých případech velmi opatrní, protože studenti bývají v tomto bodě dost zranitelní (zejména pak např. slabí čtenáři, kteří dosud nezažili příliš úspěchů) – ve většině případů tvrdě pracovali, a za svoji práci očekávají ocenění. Kritikou jejich výsledků bychom je v tuto chvíli snadno mohli odradit od další práce. Učitel by neměl jen kritizovat, měl by se také snažit nacházet pozitiva. V každém případě by učitelé měli být ke svým studentům upřímní jinak hodnocení i zpětná vazba ztrácejí smysl.

Zpětná vazba musí být v každém případě konstruktivní včetně návrhů a rad, jak zlepšit výkon a plnit podobné úkoly v budoucnosti. Studenti očekávají, že jim učitelé poradí, jak být přesnější a efektivnější v jejich úsilí, a že se s nimi podělí o své vlastní zkušenosti, ať už pozitivní či negativní.

Tento proces by měl být součástí celé lekce, kdy učitel sleduje práci žáků, pomáhá jim, pokládá otázky a diskutuje s jednotlivci nebo skupinami.

Na konci každého projektu by měla následovat diskuze celé třídy přinášející studentům a učitelům možnost vyjádřit svůj názor na celý projekt a jednotlivé aktivity.

Studenti by měli být schopni shrnout, co a proč dělali, co jim projekt přinesl, co se jim líbilo/nelíbilo a proč. Měli by také zhodnotit spolupráci ve skupinách a svůj vlastní výkon.

Dříve než učitel vyjádří svůj vlastní názor a hodnocení, měl by pokaždé vybidnout studenty, aby zhodnotili sami sebe, což je nutí riticky se zamýšlet nad svým vlastním výkonem, rozebrat problémy a jejich příčiny, uvědomit si svoje schopnosti a poučit se do budoucna.

Pokud je nezbytné hodnotit studenty známkami, u slabých čtenářů je doporučeno zaměřit se na pracovitost a nadšení spíše než na výsledky, jež zejména na začátku nemůžeme ani očekávat. Pracovní proces samotný je v tomto případě mnohem důležitější. Hlavním cílem je povzbudit

X. GIMNAZIJA „IVAN SUPEK“

Agencija za odgoj i obrazovanje
Liceo Scientifico Statale Seguenza
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika
Střední škola Náhorní
Aquilonis d.o.o.



Handbook for reluctant, struggling and poor readers

(project no. - 2016-1-HR01-KA201-022159)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

studenty, aby příště pracovali s ještě větším zapálením, což se dá dokázat pouze skrze pozitivní přístup.

Také sami učitelé by měli podstupovat proces sebehodnocení, což je velmi důležité pro analyzování nastalých problémů u některých aktivit a jejich eliminování v budoucnu. Problém může být také skryt v učitelově přístupu. Také pedagog musí být schopen reflektovat svůj vlastní výkon, analyzovat jej a poučit se ze svých chyb. Tento proces je velmi obtížný a stává se, že nejsme schopni příčinu problému, jenž je evidentně přítomen, sami odhalit. V tomto případě můžeme poprosit o pomoc svého kolegu, nechat jej sledovat naši hodinu a podělit se s námi o jeho vlastní názor.